OSLO
STATSADVOKATEMBETER

Politimesteren i Oslo

Sendes elektronisk til postmottak

DERES REF.:	VÅR REF.:	DATO:
	Vår ref. 2019/01459-8	11.05.2020

INSPEKSJON/TILSYN AV FELLES ENHET FOR ETTERRETNING OG ETTERFORSKING - OSLO POLITIDISTRIKT

Oslo statsadvokatembeter avholdt inspeksjon/tilsyn av Felles enhet for etterretning og etterforsking (FEE) i perioden mandag 24. februar til fredag 29. februar 2020. Inspeksjonen ble utført av kst. førstestatsadvokat Nina Prebe og statsadvokatene Erik Førde, Nina Søndersrød, Carl Graff Hartmann. Asbjørg Lykkjen, Andreas Schei, Torunn Gran og Per Egil Volledal. Rapporten er skrevet med bidrag fra alle disse. Vurderinger som fremkommer i rapporten er i utgangspunktet statsadvokatens, med mindre det fremgår at de er politiets.
FEE ble inspisert i 2018 og 2019, og årets inspeksjon var lagt opp som en oppfølgingsinspeksjon med fokus primært på eventuelle endringer som har skjedd etter disse inspeksjonene, og med tillegg av noen nye inspeksjonspunkter. I 2019 ble enheten inspisert, med unntak av SØSE, som også ble undergitt inspeksjon nå. Påtaleseksjonen og påtalemyndighetens deltakelse er omtalt under de aktuelle seksjoner. For mer generelle opplysninger om FEE som sådan vises til tidligere inspeksjonsrapporter.

Inspeksjonen ble gjennomført før det ble innført tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19viruset. Rapporten vil ta utgangspunkt i en "normalsituasjon", selv om det vil kunne gå noe tid før en slik er gjenopprettet.

Inspeksjonen ble innledet med et orienteringsmøte med ledelsen, hvor det også ble gitt en orientering om kriminalitetsutviklingen innen Oslo politidistrikt. Deretter saksgjennomgang, møter med seksjonene og etterforskere og med påtalejuristene fordelt på avsnitt. Vi var også til stede ved enhetens ukentlige prioriteringsmøte, som har gitt et godt grunnlag for større innsikt i de prioriteringer som foretas av enhetens samlede innsats og ressursbruk utover hva vi tidligere har fått ved informasjon fra de enkelte seksjoner.

FEE er en stor enhet ved Oslo politidistrikt, som har ansvaret for flere sentrale kriminalitetsområder. Grunnet personvernhensyn, hensynet til politiets løpende innsats og saksområder undergitt særlig taushetsplikt vil rapporten i liten grad utover det overordnede omtale enkelte etterforskingsmetoder, politiets skjulte oppgaveløsing, herunder oppfølging av forskjellige kriminelle nettverk, og løpende prioriteringer utover hva som allerede må anses kjent. Det har vært avholdt møter med de forskjellige seksjoner innen enheten hvor det er gitt muntlige orienteringer. Avslutningsvis under inspeksjonen ble det gitt en muntlig oppsummering

Postadresse:
Postboks 2100 Vika
0125 Oslo

Kontoradresse:
Pilestredet 27
0164 Oslo

Telefon:
22 98 13 00

Telefax:
22 98 13 31

hvor Oslo statsadvokatembeter gjennomgikk temaer utover hva som fremgår av denne rapporten. Inspeksjonen ble avsluttet med en kort "fagdag", hvor de nye utilregnelighetsreglene, spørsmål rundt avhørsforberedelse, beviskonfrontasjon, inndragning og bevisnotater var temaer.

Inspeksjoner/tilsyn er en viktig del av statsadvokatenes fagledelse av politiet. Politiet har i de siste årene vært gjennom en omfattende omorganiseringsprosess (Nærpolitireformen, PNP), med de utfordringer det har å by på. Vår inspeksjonsvirksomhet innebærer å føre kontroll med politiets straffesaksbehandling og er en del av vår veiledningsoppgave. Nå som ny organisasjon har fungert i noe tid, ønsker statsadvokatene orientering om status i straffesaksbehandlingen og de planer politiet har for å etterforske straffesakene på en mest mulig effektiv og kvalitetsmessig god måte.
Statsadvokatene skal bidra til at politiet utvikles til en lærende organisasjon hvor egen oppgaveutførelse er gjenstand for refleksjon og vurdering med sikte på økt kompetanse og forbedret kvalitet.

Oslo statsadvokatembeter skal gjennom den ordinære påtalebehandling av innsendte saker og ved årlig inspeksjon føre tilsyn med om politiets etterforsking og påtaleavgjørelser holder høy kvalitet. Oslo statsadvokatembeter skal i 2020 føre særlig tilsyn med
a) At politiet under avhør av mistenkte / siktede gir tilstrekkelig informasjon om de rettigheter avhørte har etter loven.
b) At påtalemyndigheten i politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved sine påtaleavgjørelser og påstander for domstolene.
c) Etterforskningsrutiner, saksbehandlingstid (herunder fremdrift og liggetid) og straffenivå i voldssaker, seksuallovbruddssaker, saker som gjelder mishandling i nære relasjoner, arbeidsulykker og brannsaker.
d) Arbeidet med menneskehandelssaker, saker som gjelder profesjonell menneskesmugling og arbeidslivskriminalitet, herunder straffenivået i disse sakene.

Avslutningsvis i inspeksjonsrapporten for 2019 het det: *"Som nevnt over er det flere punkter for forbedring, f.eks. innen menneskehandel og utbyttefeltet, restanseutvikling, mv. Disse punktene vil vi komme tilbake til ved neste års inspeksjon."* Etter vår oppfatning er årets inspeksjon viktig fordi en ønsker å se effektivitet og kvalitet i ny organisasjon. Også denne inspeksjonen vil være med å vise om omorganiseringen har vært vellykket også på straffesakssiden. Tema for årets inspeksjon er i utgangspunktet en oppfølging av fjorårets rapport.

Inspeksjon av FEE under ett krever mye ressurser både hos politiet og ved Oslo statsadvokatembeter. Det ble i forkant av inspeksjonen sendt ut en relativt spesifisert liste over spørsmål som det var ønsket besvart i forkant av inspeksjonen. Deler av denne rapporten baserer seg i stor grad på politiets svar på disse. I tillegg ble det bedt om lister over spesifiserte sakstyper, som ble gjennomgått. Konklusjonene for gjennomgangen av disse sakstypene fremgår under de enkelte seksjoner nedenfor. Foruten kvaliteten på straffesakene var målet med inspeksjonen også å se på rutinene ved straffesaksbehandlingen og organiseringen av etterforsking og påtale.

En viktig kilde for vurdering av straffesaksbehandlingen over tid er innhentede statistikkopplysninger. Denne gang er det mottatt statistikkopplysninger om de enkelte saksfelt fra flere steder internt i politiet; dessverre er disse ikke alltid sammenfallende, noe som også kan fremgå av denne rapporten. Det er også mottatt statistikkopplysninger fra tidligere perioder for eventuelt å kunne se utviklingstrekk over tid. Dessverre stemmer heller ikke alltid de tallene vi nå får om tidligere perioder med de tallene vi tidligere har fått. Dette medfører enkelte usikkerhetsmomenter, selv om det ikke får betydning for hovedinntrykk eller konklusjoner.

I GENERELLE OPPLYSNINGER OM FEE SOM ENHET

På tidspunktet for inspeksjon var det noe færre ansatte ved enheten enn ved forrige inspeksjon.

Når det gjelder organiseringen av FEE har det skjedd noen endringer. Det er bl.a. opprettet ett nytt avsnitt på seksjon for finans- og spesialetterforskning som skal arbeide målrettet med a-krimsaker.

Juristene er organisert i samme avsnitt som i fjor. Antallet jurister på hvert avsnitt varierer bl.a. med avgang og saksmengde da det er større muligheter til å flytte jurister på tvers av avsnittene nå. Det er en kontinuerlig vurdering om organiseringen er mest mulig hensiktsmessig ut fra oppgaveløsningen. Det er neppe mulig å få tilstrekkelig kapasitet til å etterforske alle saker som faller innenfor enhetens ansvarsområder. I forhold til de måltall som er satt for de enkelte seksjoner når det gjelder restanser og saksbehandlingstid, er situasjonen en del bedre enn den var på samme tidsrom i fjor.

Saks- og trekkinstruksen for Oslo politidistrikt er endret siden inspeksjonen i fjor.

- Bla. tar nå Enhet Vest sine seksuallovbruddsaker (fra april 2019). Dette utgjorde i 2019 ca. 200 saker.
- Brannsaker ble i hovedsak overført til de geografiske enhetene. FEE har fått større ansvar for initialfasen av også andre saker enn de som FEE trekker.
- Vektingsmodell innført ved prioritering av økonomisaker.
- Noen typer miljøsaker er overtatt av de geografiske enhetene slik at FEE nå bare har ansvar for de sakene som anmeldes av offentlige etater o.l.
- Alle bedragerier anmeldt av NAV tilfaller nå FEE ved seksjonen for finans- og spesialetterforskning. I 2019 utgjorde dette 99 saker.

Disse endringene har ikke medført noen forskyvning av ressurser mellom enhetene. I 2020, eller kanskje mer realistisk i 2021, kan det være en mulighet for at flere seksuallovbruddsaker etterforskes av de geografiske driftsenhetene, men dette er ikke avklart.

Samarbeidet med FSI fungerer relativt greit. Det er derimot noen utfordringer i forhold til etterforskning i initialfasen av større saker, men dette er i ferd med å bli bedre. Det er fortsatt en del utfordringer knyttet til registrering av saker som kommer inn til politidistriktet og som trekkes av FEE.

Etter at Hurum og Røyken ble innlemmet i Oslo politidistrikt er det sannsynlig at distriktet får en økning i antall mistenkelige dødsfall. Det antas at antallet vil stige med rundt 20 saker i året. Det ser ikke ut som om Kriminalvakta har blitt styrket i forbindelse med dette. Dette har medført en beslutning om at ordenspatruljene skal åstedsundersøke "enkle" dødsfall. Dette med veiledning fra Kriminalvakta. Denne dreiningen vurderes av FEE som bekymringsfull.

<u>Digital saksbehandling</u> Digital saksbehandling innebærer at BL-saken anses som selve originalsaken. Å kunne konsentrere seg om dokumentbehandling og saksflyt digitalt har effektivisert straffesaksflyten betraktelig i alle ledd internt i FEE, så vel som med våre eksterne samarbeidspartnere slik som domstolene og forsvarere mfl.

Det er lettere å holde en BL-sak oppdatert elektronisk i sanntid enn en papirsak, noe som gjør at både etterforskere, påtalejurister, så vel som sakens parter raskere kan få et statusbilde av saken på en sikker måte.

Digital saksflyt via Altinn er både sikrere og raskere enn vanlig postgang eller personlig overlevering av saksdokumenter. I tillegg sørger digital dokumentbehandling og saksflyt for god notoritet på hvem som er i befatning med straffesaksdokumentene, i hvert fall så langt dette er sporbart.

En viktig fordel ved digital saksbehandling er økt beredskapsevne. Man er ikke avhengige lenger av å være lokalisert der saksdokumentene eller kollegene befinner seg for å gjøre en fullgod jobb. På samme måte er man også bedre i stand til å imøtekomme eventuelle behov for fleksibilitet eller andre tilpasninger som følger av det å være en I.A.-arbeidsplass.

Løsninger for digital dokumentbehandling er under kontinuerlig utvikling, med det seneste tilskuddet i form av digital signatur på dokumentene i BL. Den stadige utviklingen krever at også de ansatte fortløpende implementerer nye rutiner for å hente ut en effektgevinst. Dette er både utfordrende og givende, og forutsetter kontinuerlige opplæringstiltak i større grad enn før. Hos FEE er det avsnittet for straffesaksstøtte som i stor grad er pådriver for implementering av nye, digitale rutiner.

Implementering av Mediebanken har hittil størst effekt for saksbehandlingen internt i politiet, og samhandlingen med Oslo statsadvokatembeter, ved at det unngås å kopiere mediefiler på eksterne medier. FEE tok i bruk Mediebanken for lagring av mediefiler umiddelbart ved lansering. Mediebanken er fortsatt forholdvis ny, og enheten er i gang med å utvikle gode rutiner for bruken av dette. Oslo statsadvokatembeter har gode erfaringer med dette.

Utfordringen med både heldigital dokumentbehandling og mediebank er sårbarhet ved dataproblemer og til tider liten kapasitet i politiets dataterminaler. Store og tunge filer tar tid å laste ned.

I den senere tid har kommunikasjon via e-post langt på vei erstattet tidligere brev og telefaxer. Politiet opplyser at e-poster fra eksterne samarbeidspartnere behandles som tidligere brevpost og legges direkte inn i BL som et dokument i saken. Slik får dokumentet en layoutmessig god og lesbar kvalitet. Eventuelle vedlegg til e-posten beholder også en høy digital kvalitet, når disse legges inn digitalt, uten å gå omveien via skriver og skanner. Eksempelvis vil vedlagte bildefiler framkomme med merkbart bedre kvalitet og bruksnytte til etterforskningen når de behandles på denne måten. Kvaliteten opprettholdes også ved digital dokumentflyt senere. Dersom e-posten ledsages av et vedlegg som er å anse som hoveddokument i forsendelsen, er det den som bestemmer hvilken underdokumentliste den redigeres under. Selve e-posten kan følge med, dersom den inneholder informasjon som er relevant for saksbehandlingen, slik som for eksempel dato ved innsending av klage på henleggelse.

Oslo statsadvokatembeter erfarer at noe e-postkommunikasjon, enten dette er internt, med og i politiet og med eksterne aktører lettere enn tidlige kan forbli i den enkeltes innboks og derfor ikke bli lagt inn i BL. Som for alle typer dokumenter som er produsert utenfor BL kreves det en ekstra vurdering og rutine for å legge dette inn som saksdokument.

Kompetanse / fagforvaltning

FEE opplyser at enheten arbeider målrettet med fagforvaltningen på driftsenheten. Som en del av etterforskningsløftet ble det Høsten 2018 sendt ut en veileder fra POD for utarbeidelse av kompetanseplaner. Alle seksjoner som hører inn under straffesaksområdet i politidistriktet skulle i løpet av 2019 utarbeidet en kompetanseplan.

Ved Oslo PD ble det bestemt at FEE skulle utarbeide en mal for hvordan kompetanseplanen skulle utformes. Alle etterforskningsseksjoner både åpen og skjult har nå ferdig del 1 av disse planene. Etterretningsseksjonen

har startet opp arbeidet. Høsten 2019 ble det også startet opp arbeid med å utarbeide kompetanseplaner ved etterforskningsseksjonene ved de geografiske driftsenhetene, felles kriminalenhet og felles straffesaksmottak.

Ved FEE var det et ønske å lage kompetanseplaner som skulle beskrive seksjonen/avsnittets funksjon, oppgaver, ansvar og roller, bevisstgjøring rundt kultur og kjerneverdier, definere krav til kompetansebehov (kunnskap, ferdighet, evner og holdninger), definere kompetanseprofiler og roller(Jf. POD s Rollebeskrivelser). I tillegg skulle planene beskrive hvilken kompetanse som finnes og evt. hvilken kompetanse som en ikke lenger trenger å utvikle. Planen skal også beskrive evt. oppgaver en ikke får løst på grunn av manglende kompetanse og ikke minst forsøke å kartlegge og beskrive kompetanse som kreves frem i tid.

På grunn av begrensninger i eksisterende sentrale verktøy og undervisningstilbud, har FEE iverksatt et eget kompetanseutviklingsprogram som har fått navnet NJORD. NJORD er et opplæringsprogram for etterforskningsledelse, uavhengig av om saken gjelder drap, terror, gruppevoldtekt, organisert kriminalitet mm. Programmet er initiert av Oslo politidistrikt og består av 3 moduler og ble påbegynt høsten 2019. Pilotprosjektet avsluttes i juni 2020, hvoretter det vil bli evaluert nærmere. Etter vår oppfatning synes dette å være et meget godt kompetansehevende tiltak som omfatter både jurister og politifaglige etterforskerledere i politiet. Etter det opplyste tilbyr ikke PHS tilsvarende kurs og det er svært positivt at Oslo pd. selv tar initiativet til å øke kompetansen på dette området. Dette er Oslo statsadvokatembeter svært positive til, og ønsker å se nærmere på dette ved en senere anledning.

For påtaleseksjonene er det utarbeidet en kompetanseoversikt for alle ansatte påtalejurister hvor den enkeltes kompetanse er kartlagt. Denne inneholder også en oversikt over den kompetansen som enheten har behov for og samlet sett vil oversikten kunne vise det eventuelle kompetansegapet. Dette er veiledende også i forhold til hvilken kompetanse det er behov for ved ansettelser på seksjonen.

OÅO (Obligatorisk Årlig Opplæring) krever en del planlegging og det går en del ressurser til gjennomføring av den årlige opplæringen. Det er litt tidlig å kunne si man kan se målbare resultater av dette. Det er imidlertid også en oppfatning av at det gir økt kompetanse samtidig som mange også mener at det går mye ressurser til OÅO.

Systematisk erfaringslæring var tema for OÅO i 2019. Alle som var i kategorien etterforskningsledelse skulle gjennomgå opplæring og gjennomføre en systematisk erfaringslæring. FOA etterforskning har vært til stede på enkelte av disse. Etter OÅO-gjennomføringen er det tenkt at dette arbeidet skal gjøres i linja og vil ikke være sentralt styrt gjennom for eksempel OÅO. For Oslo statsadvokatembeter er denne systematiske erfaringslæringen en del av fagledelseplanen, og dette vil bli fortsatt bli fulgt både som følge av erfaringer med enkeltsaksbehandling og irettefø ring av straffesaker. Oslo statsadvokatembeter ønsker også å være en del av og delta i politiets erfaringslæring. Det finnes ingen oversikt på FEE over antallet systematisk erfaringslæring som statsadvokatembetet har gjennomført på FEE, og det er ingen oversikt på antall erfaringslæringer som FEE har gjort eller invitert statsadvokatene til.

De som begynner som politiadvokat på FEE har i utgangspunktet solid erfaring som politiadvokat et annet sted hvor de allerede har vært gjennom at høyt antall aktorater, både i første instans og i lagmannsretten. Mange har også erfaring som medaktor sammen med statsadvokat i større saker. Nytt av året er at politiadvokatene på forhånd skal be retten om evaluering av sin rolle som aktor èn sak i løpet av året. Påtalelederne skal også følge en sak pr. jurist i året som en del av vår evaluering.
Oslo statsadvokatembeter har i tiden fremover også planer om at statsadvokatene skal følge opp kvaliteten på aktoratet lagmannsretten i saker der de har besluttet aktoroppnevnelse.

Innsats mot kriminelle miljøer og utbytte.
Det er vel kjent at Oslo politidistrikt, både internt og sammen med andre politienheter, har en samordnet innsats mot enkelte kriminelle miljøer, ofte betegnet som "gjenger", blant annet i Oslo syd. Det ligger sentrale føringer rundt denne målstyringen som binder opp en god del av enhetens ressurser, som igjen må gå utover innsatsen på andre prioriterte områder. Det ble gitt en redegjørelse om kriminalitetsbildet og kriminalitetsutviklingen i hovedstadsområdet, som omfattet betydelig mer enn "gjenger".

Riksadvokaten sentrale prioriteringer for etterforsking og straffesaksbehandling følger senest av rundskriv nr. 1/2020, hvor det blant annet fremgår: *"Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger skal i 2020 stå sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet, se kvalitetsrundskrivet pkt. 4.4.10. I 2020 er inndragning omfattet av obligatorisk årlig opplæring. Med sikte på inndragning må politidistriktene og statsadvokatene – ved all profittmotivert kriminalitet – være meget bevisst pengesporsetterforsking allerede ved sakens innledende fase, jf. også Økokrims inndragningsveileder*." *og "En effektiv bekjempelse av den profittmotiverte kriminaliteten krever at politiet og påtalemyndigheten straffeforfølger hvitvasking av utbytte. En vellykket innsats på dette området gjør det vanskeligere for kriminelle å nyte godt av utbyttet, og det blir mindre attraktivt å begå primærlovbruddet som genererer utbyttet. Etterforsking av profittmotivert kriminalitet skal derfor som utgangspunkt omfatte eventuelle heleri/hvitvaskingshandlinger i tillegg til primærlovbruddene."*

I fjorårets inspeksjonsrapport fremgår: "Imidlertid så uttalte enheten nå (og i større grad enn tidligere), at den i tiltagende grad skal satse på etterforsking av pengesporet, med sikte på å inndra kriminelt utbytte." Politiet opplyser at det i inntaksrutinene for saker ved FEE er potensialet for utbytte et av flere kriterier for valg av sak. Det er også større fokus på hvordan det registreres verdier i løpende straffesaker. Ved finans og spesialseksjonen er det også utpekt en såkalt inndragningsansvarlig.

Ut fra saksgjennomgang denne gang og tidligere er det imidlertid ikke grunn til å påstå at enhetens innsats og valg av aktuelle saker i større grad har vært preget av særlig oppmerksomhet mot utbytte og inndragning. Profittmotivert kriminalitet kan være mangesidig, og hvor utbytte genereres på mange måter. Hvitvasking og annen håndtering av utbytte er selvstendige lovbrudd som kan etterforskes uavhengig av om primærlovbruddet avdekkes eller undergis selvstendig etterforsking. Det antas at Riksadvokatens føringer vil medføre endringer i enhetens prioriteringer og valg av saker som skal etterforskes i tiden fremover.

Rutiner for oppfølging og etterlevelse av de sentrale prioriteringer
På møter som gjelder prioritering av saker (enhetens prioriteringsmøter), enten det er reaktive eller proaktive etterforskningssaker iakttas de til enhver tid gjeldende prioriteringer. Prioriteringsmøtene holdes hver uke og møtes seksjonslederne og enhetsleder / nivå 2 for å sikre riktige prioriteringer. Da kapasitet er en løpende utfordring ved enheten sørger man på disse møtene også for å se kapasiteten i et helhetlig perspektiv. Ved behov fordeles kapasitet på tvers av de enkelte seksjoner. Denne fleksibiliteten er større etter omorganiseringen. Disse møtene har blitt utviklet en del siden inspeksjonen i fjor. Oslo statsadvokatembeter har observert hvordan dette fungerer i løpet av inspeksjonen.

Ved de enkelte seksjoner holdes også jevnlige møter der seksjonsleder, avsnittsledere og påtalejurister møtes for å gå gjennom status i sakene som er under etterforskning. Ved behov omfordeles også kapasitet slik at de viktigste sakene til en hver tid får den oppmerksomhet det er kapasitet til.

Påtalelederne følger jevnlig opp juristene. Seksjonslederne har også løpende møter med avsnittslederne hvor sakssituasjonen er tema. PSV benyttes for å ha oversikt over restanser, hvilke saker som kommer inn,

hvordan vil restanseutviklingen blir fremover, saksbehandlingstid, mm. PSV benyttes som styringsverktøy for alle etterforskningsseksjoner og påtale.
Finans- og spesialetterforskning har faste innarbeidede rutiner for oppfølgning av saker og saksporteføljer for å sikre en tilfredsstillende progresjon i sakene. Rutinene er ulike alt etter sakenes størrelse.
Det skal være god oppfølging av restanser og porteføljekontroll, både hos etterforskere og påtale. Det skal være fokus på saker med særskilte frister, som strl. 2005 §§ 272, 273 og 274 første ledd, voldtektssaker, saker med lovbrytere under 18 år, samt saker med varetektsfengslinger.

Rettsutvikling
I inspeksjonsrapporten fra 2019 ble det omtalt enkelte behov for lovendringer. Blant annet gjaldt dette behovet for regulering av PAK-våpen (startpistoler o.l.). Politiet har i tiden etter inspeksjonen hatt en større oppmerksomhet rundt dette idet det er en type våpen som også brukes i kriminelle miljøer, også i voldssaker. Etter våpenlovens § 1 bokstav c er våpen som lett kan bygges om til funksjonsdyktige våpen å regne som registreringspliktige skytevåpen. Disse startpistolene selges fritt og er lette å få tak i og det har ikke vært et tema å registrere disse i forbindelse med omsetningen. FEE har i løpet av høsten og i tiden forut for inspeksjonen gjennomført flere planlagte aksjoner mot utsalg og enkeltpersoner både i og utenfor Oslo. Det er beslaglagt et større antall knallvåpen og man har sikret varelager med et stort antall som lett kan bygges om til funksjonsdyktige skytevåpen. Denne problemstillingen har vært belyst i media den siste tiden og politidirektoratet har nå gått ut til alle landets politidistrikt og presisert at disse våpnene skal være registreringspliktige. Man har gått ut offentlig og orientert at alle som har slike våpen nå må etterregistrere eller innlevere disse. En lovendring, eller i det minste en presisering i gjeldende regelverk på dette området, burde sørge for nødvendige avklaringer.

Oversikt over antall rettsdager for 2019

	Antall hf	Dager hf.	Antall af	Dager af	Antall fengslingsmøter	TA
(Hf: Hovedforhandling tingrett, Af: ankeforhandling, TA: Tilrettelagte avhør, antall)						
Avsnitt for drap og seksuallovbrudd:						
Totalt:	68	150	15	77,5	582	135
Fordelt på ca. 15 jurister.						
Avsnitt for finans- og spesialetterforskning:						
Totalt	70	268	6	6	102	0
Fordelt på ca. 12 jurister						
Avsnitt for organisert kriminalitet:						
Totalt	29	90,5	17	151	365	14
Fordelt på ca. 9 jurister.						

Statistikkopplysninger om saksbehandlingstid på saker med og uten frist fordelt på de enkelte seksjoner i perioden 2019.

For alle sakene på FEE var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte saker 322 dager ved utgangen av året mens den i januar 2019 var 279 dager.

Saksbehandlingstiden for ungdomssaker ved utgangen av 2019 på 199 dager for alle saker mens 176 dager for de oppklarte sakene. Saksbehandlingstid for voldssaker med særskilt frist lå på 299,5 dager. Saksbehandlingstiden for voldtektssaker lå ved utgangen av året på 318 dager.

Statistikkopplysninger på restanser fordelt på de enkelte seksjoner i 2019.

Seksjon/LMD/PSD	S4 IPA > 3 md. (antall) «		S5 IPA > 12 md. (antall) «	
	Mål	Resultat	Mål	Resultat
FEE Seksjon for etterforskning av alvorlig seksuallo...	175,0	337,0	55,0	124,0
FEE Seksjon for etterforskning av alvorlige voldssa...	175,0	133,0	55,0	50,0
FEE Seksjon for etterforskning av organisert krimi...	160,0	210,0	64,0	81,0
FEE Seksjon for økonomi- og spesialetterforskning	400,0	373,0	172,0	162,0

Av hele restansebeholdningen var 835 saker hos etterforsker mens 226 var hos påtale. For seksuallovbruddsakene lå 268 saker hos etterforsker mens 69 saker lå hos påtale. For drapsseksjonen lå 121 saker hos etterforsker mens 12 lå hos påtale. For organisert kriminalitet lå 131 saker hos etterforsker mens 79 saker lå hos påtale. Finans- og spesiallovgivningen hadde denne fordelingen: 307 / 66.
De forbedrede resultatene skyldes en iherdig innsats både av etterforskere og jurister, også med bistand fra andre enheter på seksuallovbruddsakene. Pr. i dag er restansene gått noe opp og ligger på 1122 saker hvorav 488 saker er over 12 mndr.

Statistikkopplysninger om oppklaringsprosent i 2019.

Drap	80,6%
Seksuallovbrudd	47,2%
Organisert kriminalitet	81,8%
Finans- og spesialetterforskning	78,7%

1**5. Antall siktede i varetekt** fordelt på seksjonene, i 2019 og på inspeksjonstidspunktet.

Pr. 5.2.20 er det 89 personer i varetekt i sakene som etterforskes av FEE, fordelt slik:

Drap,	42
Seksuallovbrudd	17
Organisert kriminalitet	27
Finans og spesiallov.	3

Totalt 89 personer

Pr. 29.1.19:

Drap	40
Seksuallovbrudd	21
Organisert kriminalitet	37
Finans og spesiallov.	19

Til sammen 117 personer. Pr. 26.9.19 var det 94 personer i varetekt i FEE-saker, dvs. en jevn nedgang i løpet av 2019.

Rutiner og statistikk for henleggelse av saker på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet.

De fleste sakene som henlegges pga. manglende saksbehandlingskapasitet ved FEE skjer ved Seksjon for finans- og spesiallovgivning.
Rutinen der er at alle anmeldelser som kommer inn til seksjonen skal behandles i det vi omtaler som et "inntaksmøte". I inntaksmøtene vil saksansvarlig jurist og som oftest en etterforskningsavsnittsleder være til stede. I det tilfelle de mener at saken skal henlegges på kapasitet skrives det et internt notat med begrunnelse. Dokumentet sendes på sirkulasjon for signatur av saksansvarlig jurist, avsnittsleder, seksjonsleder etterforskning og tilslutt påtaleleder på påtaleavsnittet. Påtaleleder avgjør om saken skal henlegges eller ikke. I noen tilfeller kan rutinen avvikes, da har enten påtaleleder vært med på inntaksmøtet selv eller er tilstrekkelig muntlig informert. Det vil da som oftest bli anmerket i BL.

I 2019 ble det henlagt 149 forhold med kjent gjerningsmann, pga. manglende saksbehandlingskapasitet (strasak kode 078) ved FEE. 130 av disse forholdene ved Seksjon for finans- og spesiallovgivning og 19 ved Seksjon for seksuallovbrudd. 13 saker er henlagt pga. manglende saksbehandlingskapasitet (strasak kode 025) hvorav 12 ved finans og 1 ved seksuallovbrudd.

Seksuallovbrudd
Det er i 2019 henlagt flere saker pga. manglende saksbehandlingskapasitet (e-spor). Sakene var over ett år og i utgangspunktet lavt prioritert. Sakene omhandlet i de fleste tilfeller menn uten barn og som ikke jobbet med barn.

II ETTERFORSKNINGSSEKSJON DRAP

Organiseringen er i det vesentlige uendret siden 2019, og det vises til fjorårets inspeksjonsrapport punkt 3. Oslo politidistrikt har overtatt ansvaret for Røyken og Hurum. For drapsseksjonen innebærer dette særlig en økning hva gjelder mistenkelig dødsfall. Avsnittet som etterforsker mistenkelige dødsfall og har ansvar for uoppklarte drap er styrket med en stilling siden 2019. Det vises således til statsadvokatenes inspeksjonsrapport fra 2019 som fortsatt er gjeldende.

Det fremgår av fjorårets inspeksjonsrapport at bemanningen skulle øke fra 40 til 45. Per inspeksjonstidspunktet i 2019 var bemanningen på under 40 medarbeidere. Det har ikke vært en økning i bemanningen og seksjonen har i dag 37 ansatte fordelt på 4 avsnitt. Det er ikke er lyst ut stillinger på

seksjonen i den senere tid. Statsadvokatene vil følge med på bemanningssituasjonen både ved inspeksjon av GDE'ene og ved neste års inspeksjon av FEE.

Når det gjelder samhandlingen internt på seksjonen og med påtale, synes denne fortsatt å være god. Det er jevnlig dialog i enkeltsaker og ledelsen møtes regelmessig for å gjennomgå eksisterende portefølje og prioritere sakene. Som påpekt i rapporten fra 2019 er det viktig at møtene gjennomføres nettopp for å sikre at de rette sakene prioriteres til rett tid.

Beredskapen er uendret siden 2019, dog slik at det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere døgnbemanning også på påtalesiden. Det forventes at dette vil bli avklart i løpet av mars 2020. Seksjonen gav også uttrykk for at det var ønskelig med en saksanalytiker på døgnkontinuerlig jour. Vi kan se at særlig i omfattende saker med ukjent gjerningsperson er det hensiktsmessig å ha analytiker på plass så tidlig som mulig. Vi er imidlertid også oppmerksom på ordningen med krimjour og krimvakt som er organisert under FKE og som etter sak- og trekkinstruksen skal håndtere alvorlige straffesaker i initialfasen frem til ansvarlig enhet kobles på. Når det gjelder samarbeidet med FSI og krimvakt synes dette å fungere godt i de fleste tilfeller. I sak- og trekkinstruksen av 8. april 2019 er FEE pålagt å bistå i initialfasen i alvorlige saker uavhengig av om dette er saker som trekkes av FEE. Dette synes positivt og det er etter vår oppfatning særdeles viktig at initialfasen i nettopp disse sakene er av god kvalitet.

Når det gjelder samarbeid med FSI og krimjour/krimvakt ble det gitt uttrykk for at dette var blitt bedre, men at det var noe bekymring for kompetansen til påtalejour på kriminalvakta. Juristene på FEE blir regelmessig oppringt utenfor egen vaktliste og det var eksempler der FEE mente de burde vært kontaktet av hensyn til kvaliteten i initialfasen. Vi vil følge opp dette videre ved neste års inspeksjon og legger til grunn at politidistriktet besørger å ha god kompetanse på den enheten som har ansvaret for sakene før de blir overført til FEE.

Saksgjennomgang

Det er 207 forhold som er registrert etter 1. januar 2019 og som ikke er påtaleavgjorte. Dette omhandler i tillegg til alle drap og forsøk på drap også mistenkelige dødsfall, selvdrap og undersøkelsessaker. Det ble muntlig opplyst at seksjonen har etterforsket 4 drapssaker og 32 forsøk på drap som har skjedd i 2019. Det er en nedgang i drapssaker, men til gjengjeld en markant økning i saker som gjelder forsøk på drap.

Videre ble det gitt en redegjørelse over saker eldre enn 12 mnd. Enkelte av disse er uoppklarte, gamle drapssaker. Som påpekt i fjorårets rapport har vi forståelse for seksjonens ønske om å ikke henlegge alvorlige saker, men dette må vurderes opp mot ressursbruken. Det ble nevnt eksempler der det ble satt av både tid og ressurser til å gjennomgå en slik sak på nytt, for så å måtte avslutte gjennomgangen uten å ferdigstille på grunn av nye og prioriterte saker. Gitt den ressurssituasjonen som seksjonen står overfor fremover, bør denne praksisen revurderes. Vi merket oss imidlertid at en av sakene som var uoppklart ved fjorårets inspeksjon nå var påtaleavgjort og hvor hovedforhandling gjennomføres nå, samt at en er sluttført og hvor resultatet ble fellende dom for drap.

Vi gjennomgikk også saker der mistenkte var under 18 år på gjerningstidspunktet og vi så i særdeleshet på fremdrift og foreholdelse av rettigheter. Dette var kun 2 saker og vi lyttet til flere avhør i en av sakene. Fremdriften var tilfredsstillende i begge saker og forholdelsen var gjennomgående god – med både verge og forsvarer til stede i avhørene.

RESTANSESITUASJONEN – IKKE-PÅTALEAVGJORTE SAKER

	Over 3 måneder	Over 12 måneder
Per 31/12/19	133	50
Per 01/03/19	162	66

Av de totalt 133 sakene i restanse per 31/12/19, er 121 på etterforskerstadiet og 12 på påtale. Restanseutviklingen er svært positiv og godt innenfor politidistriktets egne mål.

SAKSBEHANDLINGSTID
Vi har også i år bedt om en redegjørelse for seksjonens saksbehandlingstid. Den oppgitte informasjonen i år stemmer ikke med informasjonen som ble gitt i 2019.

Dette er tallene som er opplyst ved årets inspeksjon (kilde jus 313):

	2018	**2019**
Oppklarte saker	196 (180 opplyst i 2019)	306 dager
Totalt	210 (176 opplyst i 2019)	377 dager

Saksbehandlingstiden er altså vesentlig lenger i 2019 enn 2018. Dette skyldes bl.a. at seksjonen har arbeidet målrettet med restanser, hvilket oversikten over bekrefter. Til dette bemerkes at to eldre drapssaker ble oppklart i fjor hvilket helt klart påvirker den samlede saksbehandlingstiden. Det er opplyst at det er 87 saker i kategorien vold som har saksbehandlingstid på 324 dager.

Oppklaringsprosent
Det er opplyst at oppklaringsprosenten på seksjonen var 80,6 % i 2019 for alle saker som får oppklaringskode. Dette er en nedgang fra 89,4 % i 2018. For voldssakene er oppklaringsprosenten 85,2%

III ETTERFORSKNINGSSEKSJON SEKSUALLOVBRUDD

Etterforskningsseksjon seksuallovbrudd er organisert som i 2019 med tre ordinære etterforskningsavsnitt, avsnitt for e-spor, samt et eget avsnitt for mottak av anmeldelser og tilrettelagte avhør.

Mottaksgruppa har vært i drift siden 1. november 2018 og har i dag fire faste etterforskere, to tilrettelagte avhørere som bistår ved behov og en påtalejurist som jobber fast med mottakssakene. Mottaksgruppa synes å fungere svært godt og har redusert ventetiden i ikke akutte saker fra 15 uker i oktober 2018 til ingen siden februar 2019.

Det ble under fjorårets inspeksjon ytret bekymring for stort frafall av erfarne etterforskere. Det er nå iverksatt lønnstiltak for å holde på kompetansen og for å rekruttere nye, og det er iverksatt kompetansehevende tiltak.

Det er opplyst at seksjonen etter planen skal være 60 ansatte. På tiden for årets inspeksjon var det 62 ansatte på papiret. Seksjonen opplever imidlertid bemanningssituasjonen som utfordrende da 23 personer av disse er fraværende på grunn av sykdom, svangerskap og fødselspermisjon, og det settes ikke inn nye folk for de som borte. I tillegg er flere ansatte utlånt til løpende prosjekter i distriktet. Videre er det opplyst at også denne seksjonen må ned i antall stillinger da hele FEE rammes av reduksjon i antall stillinger.

På bakgrunn av denne situasjonen vurderes det om behandling av sakene kan organiseres på en annen måte. Enhet Vest har allerede overtatt saksansvaret for seksuallovbrudd innenfor egen geografisk sone, og på bakgrunn av det fikk seksjonen inn ca. 200 færre saker i 2019. Overføring av saker til Enhet Vest synes ikke å ha medført noen fall i kvaliteten på sakene da enheten har kompetanse både på etterforsker- og juristsiden. Seksjonen gir bistand til Enhet Vest hvis behov, og bistår med beredskap utenfor kontortid.

Videre er det som et strakstiltak bestemt at Enhet Øst og Sentrum overtar 29 saker for å avlaste seksjonen. Det er noen i politidistriktet som har ytret ønske om at GDEene overtar alle seksuallovbruddssaker. Det jobbes med å nedsette en arbeidsgruppe som blant annet skal se på organiseringen av seksuallovbruddsakene i politidistriktet. Dette er en utvikling statsadvokaten vil følge nøye med på da det er bekymring for at en slik organisering av sakene kan gå utover kvaliteten på etterforskningen av disse.

Seksjonen synes å ha et godt samarbeidsklima mellom etterforskere og jurister. Det er opplyst at jourhavende jurist deltar på morgenparole, i initialfasen og ved fortløpende beslutninger i KO. Det er videre opplyst at avsnittsleder har saksoversikter med klare prioriteringer og status på sakene, samt at det gjennomføres statussamtaler mellom avsnittsledere og etterforskere, og seksjonsledere og avsnittsledere hver måned. Seksjonsleder rapporterer til enhetsleder og påtaleleder jevnlig.

Restanser
Det har vært en del uklarheter knyttet til restanseoversikten og vi har fått ulike tall fra hhv. leder av etterforskningsseksjonen og påtaleseksjonen. Dette skyldes mest sannsynlig at de har benyttet ulike kilder. Etter vår oppfatning er det noe bekymringsfullt at det synes usikkert hvor mange restanser seksjonen har. Dette gjelder for øvrig også drapsseksjonen som påpekt ovenfor.

Totalt:

Mellom 3 og 12 måneder	**Over 12 måneder**
Per 31.12.2018 122	**Per 31.12.2018** 70
Per 31.12.2019 89	**Per 31.12.2019** 54

Hos etterforsker 31.12.2018

Mellom 3 og 12 måneder	Over 12 måneder
94	28

Hos etterforsker 31.12.2019

Mellom 3 og 12 måneder	Over 12 måneder
80	40

Hos påtale 31.12.2018

Mellom 3 og 12 måneder	Over 12 måneder
28	42

Hos påtale 31.12.2019

Mellom 3 og 12 måneder	Over 12 måneder
9	14

Kilde: JUS087

Uavhengig av kilden er det en økning av restanser over 12 måneder som ligger til etterforskning. Som tabellen nedenfor viser er det en økning av saker fra 28 til 40 (etter det opplyste fra etterforskningsseksjonen var det en økning fra 58 til 78). Det opplyses at seksjonen har prioritert disse sakene, men man har likevel ikke klart å få ned antallet. Det forklares blant annet med at det kom inn mange saker i vintermånedene i 2019 som nå har blitt over 12 måneder. Seksjonen bør se nærmere på tiltak for å få redusert disse restansene. Dette er noe bekymringsfullt og en utvikling vil vi ha fokus på også ved neste inspeksjon. Til gjengjeld er antall restanser som til påtale redusert betraktelig. Dette er svært positivt.

Saksgjennomgang
Under inspeksjonen gikk vi gjennom:

Saker under etterforskning som gjelder voldtekt av barn under 14 år
I vårt bestillingsbrev ba vi om å få fremlagt alle saker som var under etterforskning på inspeksjonstidspunktet som gjaldt voldtekt av barn under 14 år. Flesteparten av sakene (unntatt de som var anmeldt senest) ble gjennomgått. Formålet med undersøkelsen var primært å se om det var liggetid og eventuell saksbehandlingstid. Det ble også undersøkt om det fremgikk av saksdokumentene hvorfor enkelte av sakene hadde blitt liggende ubehandlet over tid.

Det ble fremlagt 20 saker. 7 av sakene var voldtekt til samleie av barn under 14 år (kode 1461) og de resterende 13 var kodet som voldtekt av barn under 14 år (uten samleie – kode 1460). Samtlige saker ble gjennomgått.

Det må bemerkes at når man bare gjennomgår saker som er under etterforskning får man ikke et fullstendig bilde av situasjonen. De sakene som er påtaleavgjort vil da være ute av utvalget. I den utstrekning disse sakene hadde tilfredsstillende fremdrift vil det ikke komme frem i undersøkelsen. Ser man på den gjennomsnittlig saksbehandlingstid for disse kategoriene i 2019 er det imidlertid grunn til å tro at mange av disse sakene hadde forsinkelser også.

Det var et gjennomgående trekk at sakene virker å ha blitt adekvat behandlet innledningsvis. I mange av sakene var det tatt tilrettelagte avhør og fremdriften frem mot avhøret var tilfredsstillende i alle de aktuelle sakene. Etter gjennomført avhør var fremdriften noe mer vekslende. I noen saker stoppet det helt opp i en periode, mens i andre saker var det grei fremdrift også i fortsettelsen. Fem av sakene hadde allerede svært lang saksbehandlingstid (over 400 dager) Felles for disse sakene var at de hadde vært gjenstand for omfattende etterforskning og det var tatt supplerende tilrettelagte avhør ganske lenge etter det første avhøret.

Som beskrevet over og i tidligere rapporter har Oslo politidistrikt, til like med andre politidistrikter, bygget mye restanser på saker som gjelder alvorlige seksuallovbrudd de siste årene. Dette er naturligvis beklagelig.

Saker under etterforskning hvor gjerningspersonen var under 18 år på gjerningstidspunktet
Ved gjennomgang av disse sakene (6 saker gjennomgått) var fokuset på forholdelse av rettigheter, herunder vurderinger knyttet til oppnevning av forsvarer og hvordan spørsmål opp mot verger var håndtert. I de sakene som ble gjennomgått var det ingenting å utsette på dette.

Saker under etterforskning som gjelder voldtekt
Vårt hovedinntrykk ved gjennomgang av voldtektssakene under etterforskning (21 saker gjennomgått) er at det gjøres god, relevant og hensiktsmessig etterforskning innledningsvis. Men i de sakene hvor det er en stund siden den anmeldte forbrytelsen ble begått og i de sakene som er utfordrende bevismessig, synes etterforskningen å gå svært sakte eller stoppe opp etter den innledende fasen.

Det er flere av sakene som har blitt unødvendig gamle. Statsadvokaten har forståelse av at flere av sakene kan være vanskelige å komme i mål med bevismessig sett, og anbefalingen her er at etterforskning og påtale gjennomgår de sakene i fellesskap for å finne ut hvordan man mest hensiktsmessig kan ferdigstille etterforskningen og få de påtaleavgjort.

I flere av sakene var det henvendelser vedrørende status på etterforskningen fra forsvarere og bistandsadvokater som ikke var besvart. Politiet må ha rutiner for å svare ut slike henvendelser.

Kort tid forut for inspeksjonen har den høyere påtalemyndighet gjennomgått 90 voldtektssaker. Denne gjennomgangen var mer grundig enn hva som det vil være rom for under en inspeksjon, og det vises til rapporten fra kvalitetsundersøkelsen for mer utfyllende opplysninger.

PÅTALEAVSNITTET FOR DRAP- OG SEKSUALLOVBRUDD

Påtaleseavsnittet for drap- og seksuallovbrudd er organisert likt som i 2018 og 2019 og trekker de samme sakene. Det er 16 jurister inkludert påtaleleder.

I 2019 ble det gjennomført 582 fengslingsmøter, 68 hovedforhandlinger (over 150 dager), 15 ankeforhandlinger (over 78 dager) og 135 tilrettelagte avhør.

Påtaleseksjonen har samme beredskapsordningen som de foregående årene, men det gis klart uttrykk for at det er behov for døgnkontinuerlig vaktordning for juristene på denne seksjonen. En slik ordning er på trappene, og vil etter all sannsynlighet tre i kraft høsten 2020. Det er en arbeidsgruppe som jobber med disse spørsmålene.

Endringene for denne påtalegruppen består i at Enhet Vest overtok alle seksuallovbrudd fra 7. april 2019, noe som skal medføre en beregnet reduksjon på ca. 200 saker per år.

Videre er alle løpende TPH-saker flyttet over til Psyk. gruppa og egen utpekt jurist der. Det ble gitt utrykk for at det kunne merkes i flere av porteføljene.

Under fjorårets inspeksjon ga juristene uttrykk for at de hadde for liten tid til å påtaleavgjøre sakene, og at de ønsket at det ble satt inn tiltak fra ledelsen for å bedre denne situasjonen.

Det er fra årsskiftet av satt av to jurister til kun å påtaleavgjøre restanser, de blir imidlertid brukt til en rekke andre løpende arbeidsoppgaver slik at noen stor effekt merkes ikke av dette tiltaket ennå.

Juristene på denne seksjonen har en rekke utfordrende saker i sin portefølje, og de har hatt god erfaring med å være to jurister på de alvorligste sakene og er av den oppfatning at det medfører effektiv etterforskningsledelse og raskere påtaleavgjørelser.

Denne påtalegruppen har lang erfaring og brukes til å undervise og til å holde foredrag både internt i politidistriktet, i politiet i landet for øvrig og eksternt. De skriver høringer og en jurist har delvis vært avgitt til å utvikle Njord. Det gis uttrykk for at det er et godt faglig miljø og stor vilje til å hjelpe hverandre når det er behov.

Det gis videre uttrykk for et høyt arbeidspress og at det må jobbes mye ettermiddager og kvelder for å kunne klare å ha kontroll på porteføljen.

Det vil bemerkes herfra at det under inspeksjon ble oppdaget at det er relativt store forskjeller i juristenes portefølje hva angår restansesituasjonen. Påtaleavsnittsleder opplyste å ha oversikt over den enkeltes portefølje og omfordeler ved behov.

Samhandlingen med Oslojour/krimjour fungerer i hovedsak godt, men i enkelte tilfeller blir ikke juristene som har vakt kontaktet selv om de er på. Det merkes i noen saker at juristene på Oslojour/krimjour ikke har særlig erfaring med seksuallovbrudd, og viser til det som er skrevet om beredskap under drapsseksjonen.

IV ETTERFORSKNINGSSEKSJON ORGANISERT KRIMINALITET

Spesielt om denne delen av enhetens ansvarsområde heter det i Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2020: *"Antall etterforskede og oppklarte straffesaker om grov narkotikaovertredelse (straffeloven § 232 annet ledd) er en viktig markør for politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten. Politiets arbeid på saksfeltet skal i 2020 gis økt oppmerksomhet, også hva gjelder inndragning av utbytte. Innsatsen skal særlig rettes mot kriminelle nettverk og den illegale virksomheten som disse står for hva gjelder ulovlig produksjon, transport, smugling og omsetning."*

I løpet av inspeksjonen ble saker under etterforskning gjennomgått. Det gjaldt i hovedsak alvorlige narkotikasaker, overtredelse av straffeloven § 232 annet ledd, saker som gjelder menneskehandel og saker som gjelder ulovlige skytevåpen.

Hovedinntrykket ved gjennomgang av saker under etterforskning er at etterforskningen er gjennomtenkt og grundig.
Det er noe grundigere gjennomgått 2 forskjellige sakskomplekser med en rekke delsaker som er under aktiv etterforsking; et eldre med flere siktede og store beslag, og et nyere. Felles for begge er at det er svært gode etterforskingsplaner, med god notoritet på beslutninger om taktiske valg, tvangsmidler, klausulering m.m. Imidlertid så er det mangler i planene når det gjelder frister.
I det eldste sakskomplekset er avhør hovedsakelig tematiserte uten tidshenvisninger til lydfiler. Dessuten er delsaker med forskjellige siktede som følge av fengslinger innsendt til Oslo statsadvokatembeter som separate delsaker som deretter har blitt registrert på minst 5 forskjellige statsadvokater. Dette kompliserer muligheten for koordinering og å ha en samlet oversikt på statsadvokatnivå. Samlet sett har det vært fremdrift i etterforskingen over tid, men om man ser på delsaker separat kan det fremstå som om det har skjedd lite etter initialfasen. Det er derfor viktig at saksansvaret innen samme sakskompleks ikke fordeles på flere statsadvokater enn høyst nødvendig.

I møter med politiadvokatene og ledelsen for ettforskerne og ble det bl.a. redegjort for drift, bemanningssituasjon, kompetanseheving, restansesituasjon og i en viss utstrekning for enkeltsaker.

Både påtalegruppen og etterforskergruppen synes nå å ha oppnådd mer stabil bemanning sammenlignet med foregående år. Påtalegruppen har erfarne politiadvokater. Flere etterforskere har etterforskningslederkompetanse. Hovedetterforsker ivaretar analyseansvar for saken. Det er imidlertid fortsatt utfordringer forbundet med å rekruttere etterforskere med nødvendig etterforskningserfaring. Hensett til saksfeltets kompleksitet, prosessuelle problemstillinger og internasjonale tilsnitt gir dette stadig grunn til bekymring.
Et forsinkende element i forhold til å ferdigstille etterforskningen er analysekapasiteten ved Kripos. I saker med narkotikabeslag tar det ca. 8 måneder før analyse fra Kripos foreligger. Det gjelder også i saker hvor siktede er varetektsfengslet.

Kapasiteten på påtalegruppen er redusert med 20 % siden siste inspeksjon, sammenfallende med en økning i restansene. Tallmessig fremstår ikke restansene å være store, men en god del av sakene er komplekse og tidkrevende å påtaleavgjøre. Påtalegruppen var i 2019 den gruppen i politidistriktet som hadde størst antall rettsdager i saker med oppnevnelse. Dersom fjorårets rettsdagstall legges til grunn vil ca. 20 % av kapasiteten til påtalegruppen bli benyttet til aktorering av saker med oppnevnelse. Flere av politiadvokatene gjennomgår jobbrelatert kurs/utdanning som krever relativt mye kapasitet. Det er grunn til å følge arbeidsbelastningen og restanseutviklingen på påtalegruppen nøye fremover.

Alvorlig narkotikakriminalitet og menneskehandel er profittmotivert kriminalitet. Inndragning av utbytte er derfor et mål og sentralt etterforskningstema i denne type straffesaker. Inntrykket ved inspeksjonen var at det ved etterforskningsseksjonen og i påtalegruppen er god kunnskap omkring inndragning av utbytte og bevissthet om at dette er et prioritert mål, jf. Rundskriv fra Riksadvokaten, Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2020. Mye av utbytteteamets kapasitet benyttes til saker som etterforskes ved denne seksjonen. Som ved tidligere inspeksjoner er imidlertid resultatene vedrørende inndragning beskjedne. Det er vår vurdering at skal man oppnå inndragning av utbytte forutsetter det et endret fokus; mer omfattende etterforskning i egnede reaktive saker eller at politidistriktet initierer etterforskning i egnede saker mot miljøer/personer som genererer utbytte av alvorlig kriminalitet.

Gjennomgang av saker som gjelder menneskehandel viser at disse i all hovedsak gjelder menneskehandel til prostitusjon. Antallet saker er ikke stort. Dette er det samme som vi har sett ved tidligere inspeksjoner. Utfordringene beskrives som tidligere bl.a. det internasjonale aspektet disse sakene gjerne har. Ved gjennomgangen forelå ingen saker som gjaldt menneskehandel til tvangsarbeid, eller annen form for menneskehandel. Det ble redegjort for utfordringene ved etterforskning av saker som gjelder menneskehandel til tvangsarbeid. Det opplyses at det også har vært etterforsket og påtaleavgjort saker, herunder egeninitierte, hvor det har vært benyttet andre straffebud.

Etterforsking og valg av saker innen feltet menneskehandel er omfattende, og gjelder mye annet i tillegg til prostitusjon.

V SEKSJONER FOR SKJULT ETTERFORSKING / SO / TTS OG ETTERRETNING

Her var det en diskusjon om aktuelle spørsmål og det ble det gitt en muntlig redegjørelse under inspeksjonen. Dette omfattet blant annet beslutningsprosesser, metodekapasitet, fordeling av metodebruk på seksjonene og prosesser rundt prioriteringer. Det ble videre informert om enhetens informantbehandling, herunder om kompetanse, kontroll og notoritet ved informantkontakt. Etter orienteringen oppfatter Oslo statsadvokatembeter det slik at det er en høy grad av kontroll og at gjeldende instruksverk overholdes. Oslo statsadvokatembeter er opptatt av at eventuelle avvik kan avdekkes på et tidligst mulig tidspunkt, og anser at politiets rutiner er lagt opp slik at det tas høyde også for slike eventualiteter.

Det er god påtalemessig kompetanse og oppfølging på et overordnet nivå, men kan oppleves som at det er noe ujevn kompetanse blant de påtalejuristene som er knyttet til enheten, og som skal ha påtaleansvaret i enkeltsaker. Begjæringer som fremmes for retten skal holde så høy kvalitet at de ut fra gjeldende regelverk kan bli tatt til følge, noe som forutsetter at det er tatt riktige vurderinger forut for at begjæringen fremmes og at det hos den enkelte medarbeider er gode nok kunnskaper om hvilke muligheter og begrensninger som foreligger.

Når det gjelder iverksetting av etterforsking av egne saker så er det nå en større tilpasning til tilgjengelig etterforskingskapasitet, og da særlig opp mot Seksjon for organisert kriminalitet.

Nye regler om når politiet skal gi <u>underretting</u> til mistenkte kom inn i straffeprosessloven etter lovendringen sommeren 2016 i strpl. § 216 j (Prop. 68 L (2015-2016). Lovendringen innebærer at underretning skal skje når kontrollen er avsluttet, uten at den mistenkte eller andre som har vært utsatt for kommunikasjonskontroll har begjært dette. Strpl. § 216 j er inntatt i kapittel 16 a og gjelder direkte for kommunikasjonskontroll, men bestemmelsen er gitt tilsvarende anvendelse for romavlytting i hht § 216 m og dataavlesning i hht. § 216 o.

Bestemmelsen gjelder også for kameraovervåking på privat sted jf. § 202a if.
Reglene har skapt tolkningstvil hva gjelder både tidspunkt for når underretningsplikten inntrer og omfanget av denne. Reglene gir etter politiets oppfatning ikke uttrykk for et hensiktsmessig utgangspunkt for underretningsplikten.
Ordlyden «Underretning gis når tiltaket er avsluttet» er også foreslått videreført i forslaget til ny straffeprosesslov i NOU 2016:24 i forslagets § 14-10, 2. ledd if.
Ordlyden gir kanskje tilstrekkelig veiledning i enkle, små saker hvor en person er underlagt avlytting på en mobiltelefon. Det er da trolig uproblematisk at den mistenkte i et slikt tilfelle skal ha underretning når kommunikasjonskontrollen av denne ene telefonen avsluttes.
Spørsmålet etter dagens § 216 j er om underretningsplikten inntrer

1) Fra det tidspunkt kontrollen mot det konkrete kommunikasjonsanlegg/sted/datasystem avsluttes, eller
2) Fra det tidspunktet kontrollen mot den mistenkte som kontrollen retter seg mot avsluttes, eller
3) Der flere mistenkte i saken er gjenstand for samme metodebruk: fra det tidspunkt metodebruken i saken som sådan er avsluttet.
4) Fra det tidspunktet saken enten henlegges eller går over fra en skjult til åpen etterforsking

Det er en rekke problemstillinger ut fra praktiske erfaringer politiet har knyttet til de forskjellige alternativene, som det vil bli for omfattende å drøfte her, men heller og mer passende i andre fora.

Det beskrives også et krevende og omfattende arbeid forbundet med å følge opp og overholde krav om sletting i medhold av strpl. § 216 g og rettspraksis. Materialet som skal gjennomgås er i noen saker svært omfattende, og det kan være krevende å få oversikt på et tidlig tidspunkt grunnet behov for tolkebistand og at det må gjøres valg opp mot identifisering av de som kommuniserer. I henhold til regelverket kan det dessuten være forskjellige faser i en sak hvor det eventuelt skal gjennomføres sletting. Oslo statsadvokatembeter er av den oppfatning at enheten har gode kunnskaper om aktuelt regelverk og at dette søkes overholdt.

Det er også reist spørsmål rund praktisering av reglene om sletting etter § 216g, bokstav b - "nærstående" – ved KK/RA og dataavlesning.
I hht. strpl. § 216 o, gjelder bestemmelsene i § 216 d - § 216 k tilsvarende for dataavlesning. Dette omfatter da også § 216 g om sletting. I hht. § 216 g, bokstav b skal uttalelser som retten ikke kan motta vedkommendes vitneforklaring om jf. Strpl. §122 (nærstående) slettes, med mindre den nærstående selv kan mistenkes for en straffbar handling som kunne gitt grunnlag for tilsvarende kontroll. I forhold til avlytting av telefon, innebærer dette at samtaler mellom mistenkte og en nærstående skal slettes. Regelen er blitt noe presisert igjennom Høyesteretts praksis og innebærer at politiet kan høre samtalen og på bakgrunn av denne samtalen og / eller annet etterforskingsmateriale vurdere som den nærstående kan mistenkes.

En problemstilling som ikke kan sees drøftet er om de samme sletteregler og det samme bevisforbudet gjelder dersom den nærstående eksempelvis samtidig er overgriper eller utsetter den andre nærstående for vold eller trusler. Dette kan for eksempel gjelde mistanke om og søke å fremskaffe bevis for seksuelle overgrep, vold i nære relasjoner eller tvangsgifte. I slike tilfeller vil det kunne tenkes at avlyttingsmateriale mellom nærstående lett vil kunne være sentrale bevis.

Politiet opplyser at det også oppleves som problematisk at det er et manglende regelverk om håndtering av materiale fra KK, RA eller DA hos forsvarere.
For politiet gjelder strenge regler knyttet til håndtering av materiale fra KK. I den skjulte fasen vil

dokumentene være gradert etter beskyttelsesinstruksen og behandles deretter , men etter at dokumentene er nedgradert vil de inngå som en del av straffesakens dokumenter.

Denne type materiale skiller seg imidlertid likevel fra andre straffesaksdokumenter når det gjelder graden av personlige opplysninger. Materialet vil kunne inneholde samtaler som er private både for den mistenkte og ikke minst for samtalepartneren. Selv om samtalen er en del av en beviskjede, kan den like fullt være personlig og privat. Det samme gjelder samtaler fra RA, og materiale fra dataavlesning.
I en åpen etterforskingsfase inntrer retten til dokumentinnsyn, og alt materiale (med unntak av nærståendesamtaler og advokatsamtaler) gis til forsvarer.
I praksis har politiet ved utlevering av materialet bedt forsvarer kvittere for mottaket og bedt om at materialet skal oppbevare på dertil egnet måte og leveres tilbake når saken er ferdig avgjort.

Politiet mangler imidlertid en klar forankring / hjemmel i lov for disse oppfordringene. Det henvises til den generelle taushetsplikten i politiregisterloven § 23. Og det ble tidligere vist til straffelovens § 121 om grov uforstand i tjenesten, som ikke lenger gjelder for forsvarere.

Det oppleves som et paradoks at sensitivt materiale, som hos politiet behandles med stor forsiktighet og under kontroll, leveres ut med kun en oppfordring om å behandle dette med forsiktighet, og hvor det ikke har noen konsekvenser dersom disse oppfordringene ikke etterleves. I praksis opplever politiet stadig materialet må overleveres flere ganger til forsvarere av forskjellige årsaker. I realiteten leveres materialet i svært liten grad inn igjen når saken er avsluttet.

Disse utfordringene også svært relevante opp mot praktiseringen av slettereglene i § 216 g. Det følger av strpl. § 216 g, bokstav a at alt materiale som er uten betydning for etterforsking skal slettes. Men lovteksten suppleres av praksis fra Høyesterett, hvoretter sletting etter § 216 g bokstav a) under enhver omstendighet ikke skal gjennomføres før det er gitt innsyn i det innhentede materialet, jf. Rt. 2005 side 1137. I praksis må dette føre til at ikke noe materiale skal slettes i hht strpl. § 216 g, bokstav a før forsvarer har fått innsyn – og en reell mulighet til å gjennomgå materialet og gi sin uttalelse om det som påtalemyndigheten vil slette.
Dette betyr at materialet som i første omgang leveres ut til forsvarer inneholder alt av kommunikasjon som politiet mener skal slettes fordi de ikke har relevans for saken. Dette vil dermed ofte være kommunikasjon med familie, venner osv. Dette kan typisk være kommunikasjon av svært personlig karakter og som ikke har betydning for straffesaken. En ytterligere praktisk konsekvens vil være at når politiet da senere foretar selve slettingen i sine systemer, så sitter forsvarer fortsatt med en versjon hvor materialet ikke er slettet. Skal reglene overholdes bør derfor forsvarer levere materialet tilbake, for så å få en ny versjon hvor det som skal slettes reelt er slettet. Noen full sikkerhet for at alt materialet leveres tilbake er det likevel ikke idet det teknisk sett er svært enkelt å lage nye kopier.
Politiet savner et regelverk som også forplikter forsvarer i forhold til håndtering / oppbevaring av materialet og ikke minst i forhold til å levere inn igjen materialet for å søke at hensynet bak slettereglene kan oppfylles. Et slikt regelverk bør også inneholde konsekvenser og en reaksjonsmulighet ved ikke å følge dem.

<u>Anonym vitneførsel - behov for utvidelse av området for bruk av anonym vitneførsel</u>
Muligheten til å benytte anonym vitneførsel er regulert i § 130 a – og denne muligheten er knyttet opp mot særskilt angitte straffebud.
De straffebudene/straffbare handlingene som kan gi grunnlag for å bruke anonym vitneførsel pr i dag er angitt i § 130 a, hvoretter enkelte sakstyper hvor det av politiet oppleves som nødvendig faller utenfor.
Adgangen til å benytte anonym vitneførsel bør vurderes heller knyttet opp mot strafferamme, eksempelvis på

10 år – slik som man ordinært gjør for bruk av tvangsmidler – samt med tillegg av bestemte bestemmelser som for eksempel overgrepsmateriale og hensynsløs adferd el.

Videre savner politiet et klarere regelverk om bruk av droner i straffesak hvor det også brukes kamera. Bestemmelsen i strpl. § 202a inneholder ordet "fastmontert" og kan skape tvil om bruk av droner omfattes av bestemmelsen eller ikke. Problemet hadde vært løst enkelt ved å fjerne ordet "fastmontert" og understreke at loven er teknologinøytral.

Når det gjelder politiets tilstedeværelse på nett, så ønskes en nærmere orientering om dette ved neste års inspeksjon.

VI ETTERFORSKNINGSSEKSJON FINANS- OG SPESIALLOVGIVNING

Bemanning og organisering
Det har vært avholdt to egne møter med seksjonen for økonomi og spesialetterforskning: Et møte med seksjonens leder og etterforskere og et møte med påtalejuristene.

Bemanningssituasjonen på etterforskningsseksjonen har vært negativ fra ca. 50 etterforskere i 2019, til 45 etterforskere på inspeksjonstidspunktet i februar 2020. Da tidligere Asker og Bærum politidistrikt i 2018 ble en del av Oslo politidistrikt som følge av politireformen, overtok seksjonen alle økonomi-sakene fra tidligere Asker og Bærum, men uten at det ble tilført ressurser fra det tidligere Øko-temaet i Asker og Bærum politidistrikt. I 2019 ble i tillegg kommunene Røyken og Hurum en del av Oslo politidistrikt, og økonomi-sakene fra disse områdene er således også overtatt av seksjonen uten at det er tilført ekstra ressurser.

Situasjonen beskrives som til dels krevende hvor det må foretas nøye vurderinger og prioriteringer av saker. Seksjonen fremstår bemanningsmessig som underdimensjonert i forhold til saksmengde.

Det er totalt 14 påtalejurister, inkludert én som har ½ stilling ved seksjonen. Alle har i utgangspunktet hver sin portefølje, med et par unntak. De fleste trekker saker fra flere områder.

Straffesaksstøtte for hele FEE hører under seksjonen. Selv om påtalejuristene gir uttrykk for at de gjerne skulle hatt mer kontorstøtte, oppfattes kapasiteten som bedre enn den var, og inntrykket er at dette alt i alt fungerer tilfredsstillende. Oppfølgninger som legges i BL, blir fanget opp av straffesaksstøtte.

Juristene gir uttrykk for at de fortsatt synes at det er for stort gjennomtrekk av etterforskere. I eldre saker er det et problem at etterforskere slutter før saken er ferdig etterforsket eller irettefört. Gjennomtrekket medfører også en svekkelse av fagmiljøet. Juristene opplever videre at de må stå for mye av den praktiske opplæringen og oppfølgningen av ferske etterforskere, og at politifolk heller går til dem enn til politifaglig etterforskningsleder for råd og veiledning. I tillegg ble det i samtale med påtalejuristene vist til at det oppleves at det er et problem at det overordnede kravet til ansettelse av politifolk ("2 per 1000") medfører at stillinger reserveres for politifolk, selv om det det egentlig kunne vært nyttig å få inn en person med økonomi- eller annen fagbakgrunn.

Registrering av saker
Medarbeiderne ved seksjonen ga uttrykk for at ordningen med saksmottak på FSI fungerer dårlig. I henhold

til dem blir sakene gjerne liggende fra én opp til seks måneder på FSI før de kommer inn på seksjonen og etterforskningen kan påbegynnes. Denne påstanden støttes av vår gjennomgåelse av enkelte sakstyper, der man i mange tilfeller ser at saksregistrering har skjedd lenge etter at anmeldelsen er innsendt. Det er ingen – eller tilnærmet ingen – av sakene som løses på FSI; de bare ligger der i påvente av registrering. Denne forsinkelsen kan medføre vanskeligheter med å få gjennomført nødvendige etterforskingsskritt fordi digitale spor slettes, eller fordi penger forsvinner. Juristene forteller at det har vært foreslått at seksjonen skal ta tilbake ansvaret for registrering av anmeldelser, men dette har ikke blitt noe av.

Oslo statsadvokatembeter tillater seg å bemerke at dette er et problem som ledelsen ved Oslo politidistrikt må se nærmere på.

Utvelgelse av saker – prioritering
Seksjonen har en overordnet strategi om målrettet innsats mot individer og grupper. Det er således et ønske om å dreie etterforskningskapasiteten over på prioriterte objekter, spesielt profesjonelle aktører. De prioriterte objektene identifiseres ved en forutgående analyse av etterretningsinformasjon samt ved bruk av en såkalt vektingsmodell som ble tatt i bruk våren 2019. Blant de prioriterte objektene er det et overordnet mål om å stanse aktører som tilrettelegger for kriminalitet ved bruk av sin stilling eller kompetanse. Herunder nevnes spesielt advokater, regnskapsførere og revisorer. Denne målrettede innsatsen utføres i samarbeid med andre offentlige etater som bl.a. skattemyndighetene og NAV med kompetanse på sine fagområder.

Seksjonen har møter om saksinntak med flere tilsynsmyndigheter, der de prøver å etablere en gjensidig forståelse slik at politiet kan få prioritert de viktigste sakene. Det gjennomføres også jevnlige samarbeidsmøter med en enkelte viktige tilsynsmyndigheter, bl.a. skatteetaten og arbeidstilsynet. Seksjonen gir uttrykk for at samarbeidet stort sett fungerer godt, selv om det fortsatt er slik at seksjonen mottar flere anmeldelser enn de har kapasitet til å etterforske i fullt omfang. Samarbeidet med Skatteetaten fungerer godt, og de blir i stor grad enige om hvilket spor saken skal forfølges i. Antallet anmeldelser fra etaten har derfor kommet ned på et mer håndterbart nivå.

Det er opplyst at ingen saker er anmeldt fra EFE i 2019 og frem til inspeksjonstidspunktet, men at det i enkelte saker er innhentet grunnlagsmateriale fra EFE.

I forrige inspeksjonsrapport fra juni 2018, ble det bemerket at "Arbeidsgruppa for forbedring av bekjempelsen av økonomisk kriminalitet" har foreslått flere konkrete tiltak for seksjonen i Oslo politidistrikt. Ved årets inspeksjon fremkommer det at tiltakene nå er iverksatt, herunder med bedre rutiner på saksinntak, inntaksmøter, styring av de enkelte porteføljer, krav til bevisnotat, fokus på inndragning og målstyring. Rutinene er skrevet ned og tilgjengelig for alle.
Det fremstår ved årets inspeksjon som at seksjonen har innarbeidet gode rutiner for utvelgelse og prioritering av saker.

Påtaleseksjonens bekymring for enkelte sakstyper
I møtet med juristene ved seksjonen trakk de frem tre sakstyper som de oppfatter får en utilfredsstillende behandling.

En sakstype som ble trukket frem, var brannsaker. Seksjonen trakk tidligere alle brannsaker, men trekker nå bare sakene der det har vært fare for liv eller alvorlig skade på person. Branngruppa er bygget helt ned som følge av at mengdesakene er satt ut på de geografiske driftsenhetene. Juristene reiser spørsmål om seksjonen er satt opp for å kunne håndtere de alvorlige brannsakene, både fordi de ikke har noen jourordning, og fordi

etterforskerne ikke lenger har nødvendig erfaring/kompetanse. For straksetterforskning må de støtte seg på krimvakta, som erfaringsmessig kan ha problemer med å prioritere denne sakstypen. Vår gjennomgåelse av saker (se nedenfor) støtter oppfatningen som seksjonen selv har, om at brannsakene ikke blir tilstrekkelig prioritert.

En annen sakstype som det ble uttrykt bekymring for, er trafikksakene. Seksjonen trekker de trafikksakene som har hatt død eller betydelig skade til følge; resten går ut på de geografiske driftsenhetene. Dette i motsetning til før omorganiseringen, da det var en egen trafikkgruppe. Juristene ved seksjonen er bekymret for at trafikksakene nedprioriteres i konkurranse med andre saker, og at man dessuten mister fagmiljøet, som med brannsakene, slik at ressursbruken ved etterforskning blir unødvendig høy.

Videre ble datakrim-sakene nevnt særskilt, dvs. saker om datainnbrudd og skadeverk. Dette er saker som gjerne krever bistand fra etterforsker med ingeniørkompetanse. Ingen på seksjonen besitter dette, så de er avhengige av bistand fra SDPAI, som er et felles bistandsorgan. Seksjonen opplever at datakriminalitet taper konkurransen om ressurser herfra i konkurranse særlig med sedelighetssaker. Det ble derfor gitt uttrykk for at datakriminalitet i liten grad blir etterforsket. Ved vår gjennomgåelse av sakene bekrefter dette; anmeldt datakriminalitet henlegges stort sett på kode 014, mangel på opplysninger om gjerningsmann.

Saksgjennomgang
I forbindelse med inspeksjonen ba vi om oversikt over saker fra 2019 eller 2020 innenfor noen bestemte kategorier økonomiske lovbrudd. De sakstypene som er gjennomgått, representerer bare et utvalg, ikke hele bredden i seksjonens portefølje.

Brannsaker:
Under inspeksjonen fikk vi tilsendt en liste over saker benevnt "Brann" og "Skadeverk". Listen inneholder til sammen 71 anmeldelsesnumre (44 registrert som "brann" og 27 som "skadeverk").

Vi har under inspeksjonen gjennomgått et utvalg av disse sakene hvor vi særlig så hen til kodingen av sakene, eventuell bruk av sakkyndige og straksetterforskningen.
Det er ved gjennomgangen av disse sakene intet å bemerke med hensyn til kodingen da den i all hovedsak fremstår som riktig.

Det fremgår av den oversendte oversikten at flertallet av brannsakene er henlagt på grunn av bevisets stilling eller mangel på bevis. Ved gjennomgang av utvalgte saker er det avdekket at det i mange av sakene ikke er foretatt nødvendige branntekniske undersøkelser av åstedet. Brannårsaken fremstår således som uviss i flere alvorlige saker med store materielle ødeleggelser og potensielt fare for tap av menneskeliv. Dette til tross for at det i enkelte saker også var holdepunkter for at brannen kunne være påsatt. Det bemerkes fra vår side at det er bekymringsfullt at nødvendig straksetterforskning ikke er foretatt i disse sakene.
Under inspeksjonen ble det stilt spørsmål både til etterforskingsseksjonen og påtaleseksjonen om disse brannsakene. En mulig forklaring på de manglende branntekniske undersøkelsene av åstedet kan være at det er kostbart med vakthold av åstedet fram til det er mulig å ta seg inn der, samt at politidistriktet tidvis har manglende kapasitet til å gjennomføre tekniske undersøkelser på grunn av andre alvorlige akutte saker i distriktet.

Oslo statsadvokatembete finner grunn til å uttrykke bekymring for at disse sakene ikke gis den nødvendige prioritet, sett hen til det alvorlige skadepotensialet med fare for tap av menneskeliv som brannsakene representerer. Tilsvarende er det et paradoks at Oslo politidistrikt ikke lengre har avsatt ressurser til en egen

enhet med etterforskningsansvar for disse sakene, slik det har fungert tidligere. Den tidligere branngruppa som ble etablert etter den alvorlige brannen i Urtegata i 2008 hvor seks mennesker mistet livet, er nå lagt ned. Det er bekymringsfullt at det ikke lengre prioriteres å etablere og ivareta spesialkompetanse på etterforskning av disse alvorlige sakene.

Arbeidsmarkedskriminalitet:
Det er mye fokus på den type kriminalitet som til dels omtales som arbeidsmarkedskriminalitet, arbeidslivskriminalitet eller bare a-krim. Noen klar definisjon av hva dette egentlig omfatter finnes ikke, selv om man kan ha en relativt klar oppfatning. I politiets datasystemer finnes heller ingen egen a-krimkategori, og om det skal søkes på kriminalitetstyper som kan betegnes som a-krim må det søkes i kategorier som også omfatter annen type kriminalitet som faller utenfor, fordelt på flere enheter og seksjoner innen samme politidistrikt. Det er heller ingen egne retningslinjer om registrering av saker som kan omfatte a-krimelementer.
Ansvaret for å forfølge a-krimsaker er fordelt mellom FEE, de geografiske enheter og FUF. En etterfølgende inspeksjon av FUF ved Oslo politidistrikt har bare forsterket inntrykket av at innsatsen mot a-krim ved Oslo politidistrikt er fragmentert og mangler noe helhetstenking, noe som sannsynligvis også kan gjelde for andre politidistrikter.

> I Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2020 fremgår blant annet: "*Riksadvokaten understreker betydningen av en aktiv og målrettet innsats mot kriminalitet som misbruker legale strukturer til å undergrave velferdsstaten, jf. regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet (revidert 5. februar 2019). Som de foregående år skal det også i 2020 rettes stor oppmerksomhet mot ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft, menneskehandel, grov sosial dumping, tvangsarbeid og fiktiv fakturering. En målrettet innsats mot slik kriminalitet fordrer et tett samarbeid på tvers av politidistrikter, særorganer og med offentlige kontrollorganer og næringslivet. Det minnes om at norske myndigheter er forpliktet til å ivareta ofrene for menneskehandel, og at mistenkte etter omstendighetene selv kan være offer for menneskehandel eller tvunget til annen kriminalitet. Det vises til Europarådets menneskehandelskonvensjon artikkel 26 som pålegger statene å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir utsatt for straffeforfølgning."*

og

> *"Arbeidslivskriminalitet utgjør en alvorlig trussel mot både arbeidstakere, virksomheter og samfunnet som sådan. Som for annen grov profittmotivert kriminalitet skal påtalemyndigheten påse at den blir møtt med strenge reaksjoner. Fenomenet omfatter en lang rekke ulike lovbruddskategorier, som trusler, vold og utnytting av mennesker på ulikt vis, herunder tvangsarbeid. Politiet må også være oppmerksom på misbruk av ID-dokumenter i tilknytning til denne kriminalitetsformen, og de som arbeider med fagfeltet må sette seg inn i situasjonsbeskrivelsen fra NTAES."*

Vi har fått en oversikt over 54 saker registrert som arbeidsmarkedskriminalitet. Samtlige saker er registrert fra 4. november 2019 til 28. januar 2020. Dette antas å skyldes at seksjonen har begynt en gjennomgang av egne saker som de registrer som A-krimsaker fra november 2019. Vi savnet en angivelse i listen av hvilken type økonomisak saken var registrert som. 25 % av sakene er gjennomgått under inspeksjonen. Av de sakene vi har sett på, har samtlige saker vært anmeldt av enten Skatteetaten eller bostyrer med unntak av en sak der politiet selv har inngitt anmeldelse på bakgrunn av en tidligere straffesak. Det er i materialet ikke funnet noen sak om menneskehandel, tvangsarbeid eller ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft. Vi antar at det

skyldes at slike saker ikke registreres på FEE. Det er uklart hvordan politidistriktet ivaretar en samlet innsats mot arbeidslivskriminalitet. Vi har ved gjennomgang av materialet fått inntrykk av politiet savner perspektiv utover enkeltovertredelser. Bl.a. ser vi at to saker er avgjort ved å straffe den som arbeider nederst i et system (Uber-sjåfør, lastebilsjåfør som bruker uregistrert hjelpemann fra andre navngitt firma) uten at man etterforsker mot de som organiserer denne virksomheten.

Politiet oppfatter at kontrolletatene deler forståelsen for at anmeldelser som må etterforskes reaktivt, er mye mer krevende å etterforske og gir betydelige begrensninger for gode resultater både i forhold til fengselsstraff og inndragning av straffbart utbytte. Særlig gjelder dette innenfor kriminalitetsområdet A-krim med stor utbredelse av utenlandske arbeidere og utenlandske bakmenn som ofte forlater riket før politiet rekker å reagere. I tillegg viser rettspraksis at det gis betydelig strafferabatt på grunn av lang saksbehandlingstid i mange av økonomisakene som behandles i rettssystemet. Rabatten gis uavhengig av om saksbehandlingstiden har tilkommet etter innlevering av anmeldelse til politiet. Det er tiden fra den straffbare gjerning opphørte til dom foreligger, som legger grunnlaget for saksbehandlingstiden. Dette medfører store begrensninger for et godt resultat i saken, allerede på anmeldelsesstadiet.

Seksjonen har hatt et tett samarbeid med Økokrim det siste året. Det har vært utvekslet faglig kunnskap begge veier. Det har vært oversendt noen få saker som Økokrim har saksbehandlet. Økokrim står per i dag med en spesialetterforsker på 20 % bistand på en enkeltsak innenfor A-krim.

Statsadvokatene er usikker på hvordan Oslo pd som sådan ivaretar arbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Pr. i dag virker satsingen fragmentarisk ved at ansvarsområdet er spredt på flere enheter, og at hovedansvaret er plassert på FUF, som er en enhet med begrensede etterforskningsressurser. Slik arbeidet i dag er organisert fanges ikke kompleksiteten og mangesidigheten i denne kriminalitetsformen godt nok opp.

Korrupsjonssaker:
Det ble oversendt en liste over korrupsjonssaker som har vært anmeldt eller etterforsket i 2019 til i dag. Sakene hører under til sammen fem hovedsaker. Av disse er to henlagt uten etterforskning, mens to nokså ferske anmeldelser ikke er påbegynt. Ett større sakskompleks er nylig oversendt Oslo statsadvokatembeter for påtalevurdering etter å ha vært etterforsket siden november 2017

Det er altså bare ett sakskompleks som har vært anmeldt som korrupsjon, som er etterforsket med påtalevedtak i politiet i perioden 2019 til inspeksjonstidspunktet.

Overtredelser av verdipapirhandelloven og aksjelovene:
Det er totalt 8 saker eller sakskomplekser som har vært anmeldt eller etterforsket i perioden fra 2019 til inspeksjonstidspunktet. I fire av sakskompleksene er det tatt ut siktelser, og sakene er under etterforskning. Disse fire sakskompleksene gjelder alle ytelse av finansieringstjenester uten konsesjon og mistanke om bedrageri eller ulovlige forretningsmetoder. I alle de fire sakskompleksene er det inngått samarbeidsavtaler med Finanstilsynet, riktignok langt ut i etterforskningsforløpet. Anmeldelse er innkommet fra vinteren 2018 til sommeren 2018, og det har i perioder vært svak fremdrift.

Ytterligere to saker gjelder salg av tjenester uten konsesjon og bedrageri eller ulovlige forretningsmetoder, men her er det ikke gjort noen etterforskning henholdsvis 10 og 7 måneder etter anmeldelse. Begge sakene ble overtatt av Økokrim i februar 2020.

De siste to sakene gjelder brudd på aksjeloven. En av dem ble henlagt, mens en på inspeksjonstidspunktet stod uten noen etterforskning til tross for at anmeldelsen kom inn i juni 2019.

Status på verdipapir- og aksjelovssakene er altså at av saker som har vært under etterforskning i 2019 og 2020, er én påtaleavgjort, og da med henleggelse.

Datainnbrudd:
Seksjonen har meldt inn totalt 19 saker om datainnbrudd, evt. i kombinasjon med andre forhold som bedrageri eller utpressing. 16 av sakene er avsluttet: 15 av dem med henleggelse, de fleste på grunn av ukjent gjerningsmann, og da uten at det er gjort noen etterforskning. Den siste av de avgjorte sakene har resultert i et forelegg.

Samlet inntrykk etter saksgjennomgangen er at det fortsatt er slik at mange saker henlegges uten etterforskning, noe som langt på vei må tilskrives begrenset etterforskningskapasitet. At det er langsom fremdrift i en del saker, er vel langt på vei også en konsekvens av det samme.

Videre blir enkelte sakstyper prioritert lavere enn det hadde vært grunn til å forvente. Her er det særlig brannsakene som peker seg negativt ut. Det er også fortsatt slik at sakene som etterforskes på seksjonen, for det aller meste er anmeldt fra tilsynsmyndigheter eller bostyrere. Dette er ikke nødvendigvis negativt, men det er en fare for at anmeldere utenfor disse systemene har vanskelig for å nå frem.

VII TILLEGGSOPPLYSNINGER ETTER INSPEKSJONEN

Inspeksjonen ble som nevnt innledningsvis gjennomført før det ble innført tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19viruset. Situasjonen med blant annet reduksjon av rettsoppmøter og hjemmekontor har frigitt saksbehandlingskapasitet hos påtale, samtidig som restriksjonene har medført en god del problemer med å få utført normale etterforskingsgjøremål.

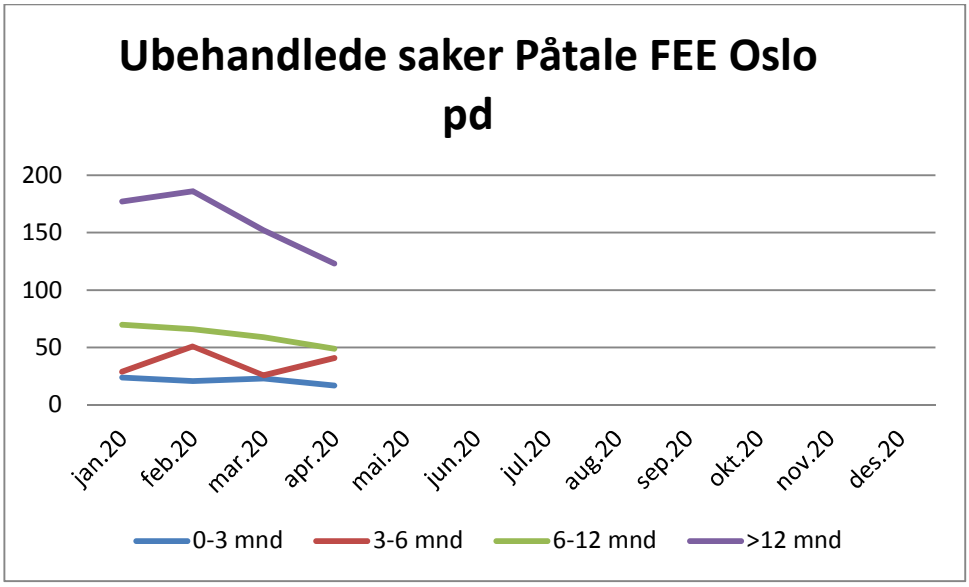

(Kilde JUS-M 087C nivå 2)

Som man kan se så er det hos påtale en ikke ubetydelig reduksjon for restansene for saker eldre enn 12 måneder og i intervallet 6 til 12 måneder, mens restansesituasjonen for nyere saker er mer uensartet.

VIII OPPSUMMERING

- Selv om det i rapporten påpekes enkelte ting som kan forbedres, så er hovedinntrykket utvilsomt at FEE er en velorganisert og veldrevet enhet, som på flere områder besitter spisskompetanse som sannsynligvis ikke i samme omfang er tilgjengelig ved andre politidistrikter. Det gjøres mye bra politiarbeid og enheten består av mange dedikerte og dyktige medarbeidere. Organisasjonen har mer "satt seg" enn hva som kunne observeres ved tidligere inspeksjoner etter omorganiseringen. Saker som innsendes til statsadvokaten som ferdig etterforskede holder jevnt over god kvalitet.
- Politiets og enhetens ressurser strekker ikke til når det gjelder å få utført alle arbeidsoppgaver, og heller ikke innen rimelig tid. Det er nødvendig å foreta prioriteringer mellom prioriterte saker. Bemanningssituasjonen i tiden fremover vil trolig også sette begrensninger når det gjelder enhetens prioriteringer.
- Det er fortsatt rom for å optimalisere samhandlingen med FSI
- I henhold til Riksadvokatens retningslinjer så er det fortsatt et forbedringspotensial når det gjelder inntak av saker som er egnet for inndragning av utbytte
- Oslo politidistrikt som helhet har en fragmentert innsats mot arbeidslivskriminalitet
- Mesteparten av kapasiteten hos Seksjon for finans- og spesiallovgivning bindes opp med å etterforske anmeldelser fra kontrollorganer og profesjonelle aktører, slik at det blir lite rom for å etterforske egne saker.
- Kvaliteten på etterforsking av brannsaker ved FEE må gis større oppmerksomhet
- Etterforsking og valg av saker om menneskehandel må være videre enn prostitusjon.
- Kompetanse hos påtale er ujevn når det gjelder forskjellige skjulte etterforskingsmetoder
- Bistand til etterforsking av datakriminalitet begrenses av kapasitetshensyn hovedsakelig til seksuallovbrudd
- Kompetansehevingsprosjektet NJORD fremstår som positivt og velegnet, og vi vil følge dette nærmere, om ikke før så ved neste års inspeksjon.
- Ved neste års inspeksjoner vil vi også se på saker om etter gjeldende sak- og trekkinstruks tilligger FEE (seksjon for seksuallovbrudd), men som på grunn av kapasitetshensyn er behandlet på GDE

Per Egil Volledal

Kopi: Riksadvokaten . (På e-post til postmottaket)
Politidirektoratet . (På e-post til postmottaket)